

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับพระราชทานอภัยโทษในคดีอาญา

กรณีเฉพาะราย¹

ภาวดี รุ่งเมือง²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับพระราชทานอภัยโทษในคดีอาญา กรณีเฉพาะราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา วิวัฒนาการ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการอภัยโทษในคดีอาญา ก็เพื่อมุ่งให้ผู้ต้องโทษประพฤติดนดีในระหว่างถูกคุมขัง ให้ผู้ต้องโทษมีแรงจูงใจในการกลับตัว เป็นพลเมืองดีของสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การอภัยโทษนี้ไม่ใช่การให้บุคคลพ้นจากความผิด หรือลบล้างคำพิพากษาของศาล บุคคลที่ได้รับอภัยโทษยังถือว่าเป็นบุคคลที่มีความผิดอยู่ตามคำพิพากษาของศาล แต่เนื่องจากเหตุผลทางพัฒนาวิทยา เพื่อลดความแออัดของเรือนจำ ประหยัดงบประมาณในการดูแลนักโทษ และเพื่อให้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ทำให้นักโทษอาจจะไม่จำเป็นต้องรับโทษเต็มตามคำพิพากษาของศาล สำหรับการอภัยโทษในระบบกฎหมายไทยมีอยู่สองลักษณะ คือ หนึ่ง การอภัยโทษเป็นรายบุคคล ขึ้นอยู่กับว่าผู้ต้องโทษจะถวายเรื่องราวขอภัยโทษต่อพระมหากษัตริย์หรือไม่ โดยส่งผ่านไปทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตามที่ปรากฏในมาตรา 261 และ สอง การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป แก่นักโทษทุกคนที่เข้าหลักเกณฑ์ ซึ่งริเริ่มโดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ถวายคำแนะนำ ตามประเพณีการพระราชทานอภัยโทษลักษณะนี้มักจะมีขึ้นเนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง หรือโอกาสสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ ตามที่ปรากฏในมาตรา 261 ทวิ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งศึกษาเฉพาะการอภัยโทษลักษณะการอภัยโทษเป็นรายบุคคล เนื่องด้วยการอภัยโทษเป็นมาตรการอย่างหนึ่งตามหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ซึ่งเป็นไปตามหลักทั่วไปซึ่งเป็นการพิจารณาจากตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล ดังนั้น การที่นักโทษคนหนึ่งคนใดจะได้รับพระราชทานอภัยโทษหรือไม่เพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับพระบรมราชวินิจฉัยขององค์พระมหากษัตริย์ และนักโทษนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่อยู่ในข่ายจะได้รับการพระราชทานอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาที่ได้กำหนดไว้ด้วย ซึ่งพระราชกฤษฎีกาแต่ละฉบับนั้นย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายทางอาญาตามสภาวะสถานการณ์สังคมในสมัยนั้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดความผิดทางอาญาจึงต้องยึดถือหลักความยุติธรรมรวมทั้งจำต้องนำแนวคิด ทฤษฎี และศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญาด้วย ทั้งนี้ เพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำที่จะเกิดขึ้นในสังคมและคุ้มครองสิทธิอย่างสูงสุดแก่ผู้ต้องโทษด้วย

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับพระราชทานอภัยโทษในคดีอาญา กรณีเฉพาะราย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ถัดยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

แม้ว่าปัจจุบันจะมีการบังคับใช้พระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์โดยบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แล้วยังได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับพระราชกฤษฎีกาอย่างจริงจัง แต่กลับพบว่า การขอรับพระราชทานอภัยโทษในคดีอาญากรณีเฉพาะราย ยังคงมีประเด็นปัญหาที่ทำให้เกิดเป็นช่องว่างของกฎหมายอยู่บางประการ อันเป็นผลให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาความเห็นและคำแนะนำในการขอพระราชทานอภัยโทษ ตามมาตรา 261

สำหรับในกรณีการพระราชทานอภัยโทษเป็นการเฉพาะรายนั้น ในการขอพระราชทานอภัยโทษในลักษณะนี้เป็นกรณีที่ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 259 โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าจะควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่ ตามมาตรา 261 ส่วนกรณีไม่มีผู้ใดยื่นเรื่องราว ตามมาตรา 261 วรรคสองนั้น กฎหมายให้อำนาจเด็ดขาดแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นสมควรกรณีดังกล่าว

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าตามมาตรา 261 กฎหมายให้อำนาจหน้าที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมถวายความเห็นว่าจะควรหรือไม่ในการพระราชทานอภัยโทษแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งการที่กฎหมายให้อำนาจเด็ดขาดแก่รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมแต่เพียงผู้เดียวนั้นเป็นอันขัดกับหลักการถ่วงดุลและอาจทำให้บุคคลดังกล่าวใช้ดุลพินิจไปในทางที่มีชอบและเกิดการทุจริตได้ ถึงแม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจในการอภัยโทษเป็นสิทธิสูงสุดแก่พระมหากษัตริย์ให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัย แต่ความเห็นและคำแนะนำของรัฐมนตรีผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายก็มีผลอันเป็นสำคัญต่อการตัดสินใจของพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก ดังนั้น ควรลดอำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการใช้ดุลพินิจในกรณีดังกล่าว โดยเห็นควรให้อำนาจบุคคลในหลาย ๆ คน เพื่อช่วยกลั่นกรองในการพิจารณาเพื่อให้เกิดความเสมอภาคแก่ผู้ต้องโทษ และเพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดและส่อไปในทางทุจริตในการใช้อำนาจไปในทางที่มีชอบ ทั้งนี้เพื่อให้ความยุติธรรมมิเกิดขึ้นแก่ผู้ขอรับการอภัยโทษได้อย่างแท้จริง

ประเด็นที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาในการขออภัยโทษ ตามมาตรา 262

เนื่องจากการอภัยโทษเป็นวิธีการที่ใช้ในการยกเว้นโทษหรือลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญา โดยพิจารณาจากผู้กระทำความผิดหลังจากศาลมีคำพิพากษาลงโทษอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดให้สามารถแก้ไขฟื้นฟูตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประพฤติดนเป็นคนดีในระหว่างถูกจำคุกไว้ก่อนครบระยะเวลาลงโทษตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือโทษประหารชีวิตอันถึงที่สุดโดยคำพิพากษา ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 262 วรรคหนึ่ง ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 247 ประกอบกับมาตรา 248 ระบุไว้ว่า เมื่อคดีถึงที่สุดผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนด 60 วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษา และในเรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตและให้ถวายได้แต่ครั้งเดียวเท่านั้น กล่าวคือ ใน

กรณีคดีอาญาต้องโทษประหารชีวิตซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะรายนั้น ผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ต้องยื่นถวายเรื่องราวขอให้พระราชทานอภัยโทษภายใน 60 วันนับแต่คดีถึงที่สุดและจะต้องกระทำการอย่างเคร่งครัด หากไม่ปฏิบัติตามให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนด 60 วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษาทันทีโดยไม่มีข้อยกเว้นหรือเงื่อนไขใด ๆ ทั้งนี้ การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ถือเป็นการขัดกับหลักความยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลกลับคืนสู่สังคม กับทั้งเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องระยะเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เนื่องจากอัตราต้องโทษประหารชีวิตถือเป็นโทษทางอาญาที่ร้ายแรงอันเป็นการกระทบต่อเนื้อตัวร่างกายของบุคคล จึงมีอาจเพียงพอหากมีเหตุจำเป็นอันสมควรที่ไม่อาจกระทำการตามระยะเวลาที่กำหนดได้ เมื่อเทียบกับกฎหมายต่างประเทศอย่างประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่นที่มีระบบการปกครองเช่นเดียวกับประเทศไทย คือมีพระมหากษัตริย์ที่เป็นผู้พระราชทานอภัยโทษ จะพบว่าทั้งสองหลักเกณฑ์ในการยื่นคำขอพระราชทานอภัยโทษนั้น ทั้งประเทศประเทศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่นกลับไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาในการยื่นขอเสนอเรื่องราวการอภัยโทษไว้ ด้วยเหตุเพราะประเทศเหล่านี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้การคุ้มครองหรือรับรองซึ่งสิทธิของนักโทษ และรัฐจะต้องเคารพในสิทธินั้นที่จะต้องปกป้องและดำเนินการให้โดยไม่จำเป็นต้องมีเหตุร้องขอหรือให้ดุลพินิจแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะ และเป็นหน้าที่ของรัฐผู้ปกครองพิจารณาโดยไม่มีการยื่นขอแต่อย่างใด เพียงแต่กำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขประเภทในการพิจารณาอภัยทานเท่านั้น ซึ่งถือเป็นผลดีในการให้อำนาจในทางที่ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติเสมอภาคให้กับบุคคลโดยไม่ต้องเป็นสิทธิของการร้องขอ

ประเด็นที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับผลของการอภัยโทษประเภทไม่มีเงื่อนไข ตามมาตรา 265

ผลของการอภัยโทษถือว่าเป็นเรื่องเสรีภาพที่กฎหมายรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพนั้นโดยไม่อยู่ภายใต้การจำกัดสิทธิใด ๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากผลของการพระราชทานอภัยโทษตามมาตรา 265 นั้น ระบุว่าในกรณีที่มีการอภัยโทษเด็ดขาดโดยไม่มีเงื่อนไข ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้าบังคับโทษไปบ้างแล้วให้หยุดทันที เช่น โทษจำคุกก็ให้เลิกการจำคุก โทษประหารชีวิตก็ให้ยกเลิกการประหารชีวิต หากถูกจำคุกอยู่ก็ให้หยุดจำคุกทันที หากเป็นโทษปรับก็ต้องคืนค่าปรับให้ผู้ต้องโทษทั้งหมด แต่ถ้าทรงพระราชทานอภัยโทษจากโทษหนักเป็นโทษเบาก็ให้ลงโทษที่คงเหลืออยู่ต่อไป ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายระบุไว้แต่เพียงให้มิผลเป็นการหยุดบังคับโทษเท่านั้น แต่มิได้ให้มิผลทำให้พ้นจากสภาพที่น่าอับอาย ข้อห้าม ข้อจำกัดสิทธิทั้งปวง ซึ่งนั่นหมายถึง ผลในการลบเลือนความผิดตั้งแต่ต้น เพื่อมีชีวิตใหม่ที่ไร้ความหมองในทางคดี ที่เป็นผลตามมาเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด หรือเป็นเสมือนบุคคลใหม่แต่ประการใด ซึ่งถือว่านักโทษยังคงถูกจำกัดสิทธิที่ไม่ได้รับการกลับคืนสิทธิ เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบอาชีพบางอย่าง และสิทธิอื่น ๆ ที่เหมือนกับบุคคลทั่วไปที่อาจได้รับอยู่ดี

ดังนั้น จึงเป็นประเด็นปัญหาว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในภาค 7 กรณีที่มีการอภัยโทษเด็ดขาดโดยไม่มีเงื่อนไข ตามมาตรา 265 กฎหมายระบุไว้แต่เพียงให้มิผลเป็นการหยุดบังคับโทษเท่านั้น แต่มิได้ให้มิผลทำให้เป็นการลบเลือนความผิดมาตั้งแต่ต้นเสมือนหนึ่งไม่เคยมีความผิดมาก่อน

เลย ทำให้ผู้ที่ได้รับการอภิโชนต้องสูญเสียสิทธิบางอย่าง เรื่องการทำงานมีกฎหมายกำหนดลักษณะต้องห้ามในการประกอบอาชีพ เช่นรับราชการหรือสิทธิในการเลือกตั้ง อีกทั้งขัดกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ว่าด้วยเรื่องการอภิโชน เพราะการอภิโชนต้องการให้บุคคลที่ได้รับการอภิโชนกลับคืนสู่สังคมโดยการเริ่มต้นใหม่ได้

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับพระราชทานอภิโชนในคดีอาญากรณีเฉพาะราย ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ทั้ง 3 ประเด็นปัญหา ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาความเห็นและคำแนะนำในการขอพระราชทานอภิโชน ตามมาตรา 261

ควรแก้ไข มาตรา 261 วรรคหนึ่ง ในเรื่องอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่า

“การกระทรวงยุติธรรมให้มีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์และความคิดเห็นพร้อมทั้งความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีว่าควรพระราชทานอภิโชนหรือไม่”

ควรแก้ไข มาตรา 261 วรรคสอง ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราวตามมาตรา 259

“หากคณะรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภิโชนแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้”

2. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดระยะเวลาในการขออภิโชน ตามมาตรา 262

ควรแก้ไข ในเรื่องระยะเวลาในการขออภิโชน ตามมาตรา 262 หากผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะต้องถวายความเห็นให้ลงโทษประหารชีวิตเสมอ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะมีคำสั่งให้พักการลงโทษก่อนแล้วจึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงลงพระนามพระราชทานอภิโชน โดยแยกประเภทของคดีอาญาให้ชัดเจนว่าคดีใดสมควรกราบบังคมทูล โดยพิจารณาจากเหตุแห่งความร้ายแรงตามลักษณะแห่งคดีนั้น ๆ ในการพิจารณาก่อนแล้วจึงนำความขึ้นกราบบังคมทูล โดยไม่มีเรื่องระยะเวลามาเป็นข้อจำกัดและเป็นหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการ เพื่อลดภาระในการใช้สิทธิทางกฎหมายและสามารถใช้สิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่และเสมอภาคในเหตุแห่งเสรีภาพกรณีต้องโทษประหารชีวิต

3. ปัญหาเกี่ยวกับผลของการอภิโชนประเภทไม่มีเงื่อนไข ตามมาตรา 265

ควรเพิ่ม มาตรา 265 วรรคสี่ ในกรณีที่มีการอภิโชนเด็ดขาดโดยไม่มีเงื่อนไข ตามความในวรรคหนึ่ง หากยังมีผลเป็นการลบเลือนความผิดและผลต่าง ๆ ที่จะเกิดตามมาจากการทำความผิดนั้นด้วยการพระราชทานอภิโชนในกรณีนี้มีผลให้ผู้ได้รับพระราชทานอภิโชนมีฐานะเสมือนบุคคลซึ่งไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนเลย และกลับคืนสิทธิต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ทุกประการที่ต้องสูญเสียไป เว้นแต่บทบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นโดยเงื่อนไขที่จำเป็นให้เป็นไปตามคำสั่งของคณะรัฐมนตรีกำหนด แต่ผู้ทำให้การบังคับตามคำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด หรือไม่เคยได้รับการพักการลงโทษมาก่อนหากรวมในการที่จะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ด้วยไม่ การเพิ่มบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ว่าด้วยเรื่องการ

อภัยโทษเพื่อเป็นต้นทุนทางสังคมให้ได้รับสิทธิในการดำเนินชีวิตที่เหลืออยู่ให้ดีขึ้นภายใต้การดูแลและคุ้มครองของรัฐบาล

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. การทูลเกล้าถวายฎีกาพระมหากษัตริย์คุณในการพระราชทานความเป็นธรรมและการพระราชทานอภัยโทษ. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2539.

ธนู ไม้แก้ว และคณะ. “ปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตในประเทศไทย: ศึกษากรณีการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล.” วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ 6. 12 (ธันวาคม, 2564): 263

ธานี วรภัทร์. มาตรการบังคับทางอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: วิญญชน, 2557.

ประเทือง ธนิยผล. อาชญวิทยาและทัณฑวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557.

เพ็ญจันทร์ โชติบาล. พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ยุพาวดี ปานช่วย. “การอภัยโทษ : ศึกษาหลักการพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลและนโยบายทางอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557.

จิตรดา ประยูรวงษ์. “การพระราชทานอภัยโทษ (Pardon or Grace)”. บทความวารสาร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (พฤษภาคม, 2558): 1-2.

ศิริ ปะทะจันนัง. “การอภัยโทษ : ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการอภัยโทษ.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2550.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ. วารสารวิชาการศาลปกครอง 9. 1 (มกราคม-เมษายน, 2552): 41-45.

อริยพร โพธิ์ใส. “หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขอพระราชทานอภัยโทษ.” จุลนิติ 6. 6 (พฤศจิกายน – ธันวาคม, 2552): 148.